

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Znanstveno vijeće za antropologijska istraživanja HAZU
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
projekt *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena*

3. terminološki okrugli stol
Hrvatska terminologija u europskome kontekstu: stanje i perspektive

Zagreb, 28. listopada 2021. godine

Treći terminološki okrugli stol pod naslovom *Hrvatska terminologija u europskome kontekstu: stanje i perspektive* u organizaciji Znanstvenoga vijeća za antropologijska istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje i projekta *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena* održat će se u četvrtak 28. listopada 2021. godine u Zagrebu.

ORGANIZACIJSKI ODBOR

akademik Pavao Rudan, počasni predsjednik Organizacijskoga odbora, Znanstveno vijeće za antropologijska istraživanja, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

dr. sc. Kristian Lewis, predsjednik Organizacijskoga odbora, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

dr. sc. Željko Jozić, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

prof. dr. sc. Anita Sujoldžić, Znanstveno vijeće za antropologijska istraživanja, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

dr. sc. Milica Mihaljević, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

dr. sc. Lana Hudeček, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Pozdravni govori

akademik Pavao Rudan, počasni predsjednik Organizacijskoga odbora i predsjednik Znanstvenoga vijeća za antropologijska istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

dr. sc. Željko Jozić, ravnatelj Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje

dr. sc. Kristian Lewis, predsjednik Organizacijskoga odbora

plenarno izlaganje

prof. dr. sc. Mariusz Górnicz, Institut za specijaliziranu i međukulturnu komunikaciju, Sveučilište u Varšavi

pozivno predavanje

dr. sc. Irena Miloš, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, dugogodišnja upućena nacionalna stručnjakinja i glavna terminologinja u Službi za hrvatski jezik Glavne uprave za pismeno prevođenje pri Europskoj komisiji u Luksemburgu

pozivno predavanje

dr. sc. Ana Ostroški Anić, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, voditeljica projekta *Dinamičnost kategorija specijaliziranoga znanja* (DIKA) pri Hrvatskoj zakladi za znanost

Okrugli stol održat će se na Zoomu (<https://us06web.zoom.us/j/82731423217>).

Program 3. terminološkog okruglog stola
Hrvatska terminologija u europskome kontekstu: stanje i perspektive

10.00 – 10.15 pozdravni govori i otvaranje okrugloga stola

10.15 – 10.45 Mariusz Górnicz: *The many uses of “meaningless” terms*

10.45 – 11.00 Ana Ostroški Anić: *Terminology work by the people and for the people*

11.00 – 11.15 Milica Mihaljević: *Croatian linguistic terminology – one year later*

11.15 – 11.30 rasprava

11.30 – 11.45 Irena Miloš: *Terminologija u institucijama Europske unije: struktura terminološkoga rada u višejezičnome i višekulturnome kontekstu*

11.45 – 12.00 Tanja Fajfar: *Evropska terminologija v Terminološki svetovalnici na Terminologišču*

12.00 – 12.15 Vlatka Štimac Ljubas: *Terminologija u mrežnome izdanju Hrvatske enciklopedije Leksikografskoga zavoda*

12.15 – 12.30 Lana Hudeček: *Nazivlje u Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*

12.30 – 12.45 Snježana Kereković: *Može li hrvatsko tehničko nazivlje preživjeti?*

12.45 – 13.00 Marijana Horvat: *O gramatičkome nazivlju u projektu RETROGRAM*

13.00 – 13.15 rasprava

13.15 – 13.30 Dalibor Vrgoč: *Hrvatsko vojno nazivlje i NATO*

13.30 – 13.45 Bruno Nahod, Perina Vukša Nahod: *O problemu prikaza interdisciplinarnih pojmova u terminološkoj bazi*

13.45 – 14.00 Darija Omrčen: *Hrvatsko kineziologijsko nazivlje: sadašnjost i budućnost*

14.00 – 14.15 Helena Pavletić: *Funkcija termina u općem jeziku*

14.15 – 14.30 Josip Mihaljević: *Hrvatsko igrifikacijsko nazivlje*

14.30 – 14.45 Vuk-Tadija Barbarić, Kristian Lewis: *Religijsko nazivlje kao pravopisni izazov*

14.45 – 15 rasprava i zatvaranje okrugloga stola

Sažetci izlaganja

Mariusz Górnicz

Institute of Specialised and Intercultural Communication, University of Warsaw

The many uses of “meaningless” terms
(plenary talk)

“Meaningless” terms are those whose lexical structure has low conceptual transparency, i.e. it reveals little about the underlying concept. This category includes such types of terminological units as terms with symbols (*hepatitis B*) eponymic terms (*Alzheimer’s disease*) and acronyms, while peripheral members comprise metaphorical terms and terms including general language words used in concept-specific meanings.

My presentation, which mostly draws on medical terminology in English, looks at specific categories of terms of this kind to reveal mechanisms that drive the choice of a “meaningless” term container (a low-salience term) for a particular concept. A diachronic perspective is adopted to trace the replacement of transparent terms with non-transparent equivalents and vice versa, including also a look at some venerable Greco-Latin (neoclassical) medical terms. Attention is also drawn to the use of purely numerical classifications in various classification systems, e.g. the International Classification of Diseases.

Irena Miloš

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

*Terminologija u institucijama Europske unije: struktura terminološkoga rada u
višejezičnome i višekulturnome kontekstu*
(pozivno predavanje)

Hrvatski jezik u Europskoj uniji službeno je prisutan osam godina, a od ulaska Hrvatske u Europsku uniju intenzivnije se i organizirano ugrađuje hrvatsko nazivlje u prijevode dokumenata na hrvatski jezik te posredno u javno dostupne i interne terminološke baze institucija EU-a. Terminološki je rad pritom složeni interaktivni proces jer se kao prvi izvor koncepta navodi strani, a ne hrvatski jezik, a pritom kvalitetna ugradnja terminologije uvelike počiva na suradnji terminologa s njegovom središnjom terminološkom koordinacijom, s prevoditeljima u institucijama EU-a te s nacionalnim stručnjacima u državnim tijelima i akademskom zajednicom u pojedinoj državi članici. Upravljanje terminologijom uz usporedno poštovanje (zajedničkih) europskih standarda i posebnosti svakoga nacionalnoga službenog jezika u Europskoj uniji temelj je terminološkoga rada u višejezičnome i višekulturnome kontekstu. Riječ je o koordiniranome radu u iznimno zahtjevnim stručnim područjima uz politički i zakonodavni okvir koji nerijetko nameće i zasebna pravila. Pritom se kvaliteta naziva za hrvatski jezik, jednako kao i za sve službene jezike EU-a, prati i mjeri. Povezivanje recentnih nacionalnih terminoloških i jezičnih vrela s onima nastalima u Europskoj uniji jedna je od perspektiva hrvatske terminologije u europskome kontekstu.

Ana Ostroški Anić
Institute of Croatian Language and Linguistics

Terminology work by the people and for the people
(invited talk)

Contemporary terminology work is inextricably linked to several domains falling within the scope of what is broadly known as natural language processing. Since the tendency to link different language resources is becoming more prominent, it is necessary to think how the principles of terminology work can be adapted to accommodate different formats and different user needs. This talk addresses the changes in traditional terminological resources and the way they are represented online, and presents terminology work developed and intended for non-experts.

Tanja Fajfar
Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU

Evropska terminologija v Terminološki svetovalnici na Terminologišču

Terminološko svetovanje smiselno dopolnjuje siceršnja terminološko dejavnost v Terminološki sekciji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Uporabnikom omogoča relativno hitre rešitve na njihova terminološka vprašanja. Prepoznana skupina uporabnikov terminološkega svetovanja so tudi prevajalci iz institucij EU. Pregledali smo, s kakšnimi terminološkimi dilemami so se srečevali v zadnjih treh letih.

Marijana Horvat
Inštitut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

O gramatičkome nazivlju u projektu RETROGRAM

Projekt *Retrodigitalizacija i interpretacija hrvatskih gramatika do ilirizma – RETROGRAM* (HRZZ IP-2018-01-3585) obuhvaća višerazinsko označivanje transkribiranoga ili prevedenoga teksta odabranih hrvatskih dopreporodnih gramatika i njihovo povezivanje s faksimilima (slikama izvornoga teksta). Cilj je projekta izraditi portal hrvatskih gramatika dopreporodnoga razdoblja. Portal će biti otvorenoga pristupa, a sadržavat će i popis hrvatskoga dopreporodnog gramatičkog nazivlja s kraticom gramatike u kojoj se nazivi nalaze. U izlaganju će se pokazati način označivanja morfoloških paradigma i nazivlja te iznijeti problemi i predložena rješenja u dosadašnjem procesu digitalizacije.

Lana Hudeček
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Nazivi u Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku

Hipertekstna struktura općega mrežnog rječnika otvara i nove mogućnosti obrade naziva te jednostavnije rješavanje univerzalnoga terminološkoga i leksikografskoga pitanja o razgraničenju opće riječi i stručnoga naziva te o leksikografskoj obradi naziva zastupljenih u općemu leksiku. Hipertekstni rječnik omogućuje i veoma jednostavno donošenje na poveznici i strukovne definicije, osobito ako je povezan s pouzdanom bazom strukovnoga nazivlja. U izlaganju će biti riječi o pitanjima koja se otvaraju pri leksikografskoj obradi naziva u jednojezičnome općem rječniku na primjeru *Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika*. Analizirat će se i različiti pristupi obradi naziva u općim jednojezičnim e-rječnicima te na primjerima naziva različitih struka pokazati kako se u *Mrežniku* mogu pratiti terminologizacijski, determinologizacijski i reterminologizacijski procesi. U izlaganju će biti riječi i o suradnji projekata *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – JENA* i *Mrežnik* te će se pokazati kako se ta suradnja odrazila na obradu jezikoslovnih naziva u *Mrežniku*.

Snježana Kereković
Fakultet strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu

Može li hrvatsko tehničko nazivlje preživjeti?

Izlaganje će dati pogled na stanje i perspektive razvoja tehničke terminologije. Sve je teže udovoljiti zahtjevu, ali i potrebi da se na hrvatskome jeziku stvaraju novi nazivi usklađeni s jezičnim normama: znanost i tehnika sve se brže razvijaju te se svakodnevno stvaraju novi nazivi, i to uglavnom na engleskome jeziku (*lingua franca*). Novi su se hrvatski tehnički nazivi stvarali u znanstvenoj zajednici te širili njihovom uporabom u znanstvenim i stručnim radovima te u hrvatskim normama. Usporedno su u visokoobrazovnim institucijama studenti na predavanjima i iz stručne literature usvajali hrvatske nazive. U analizi aktualnoga stanja postavljamo nekoliko pitanja: Imamo li još koji znanstveni časopis u tehničkome području koji objavljuje radove na hrvatskome jeziku? Što nosi internacionalizacija i nastava na engleskome jeziku? Hoće li se uskoro sve doktorske disertacije iz tehničkih znanosti pisati na engleskome jeziku? Perspektiva razvoja tehničke terminologije nazire se u odgovorima na postavljena pitanja.

Josip Mihaljević
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Hrvatsko igrifikacijsko nazivlje

U prezentaciji će se prikazati proces izrade pojmovnika igrifikacijskoga nazivlja. Pojmovnik obuhvaća i srodne pojmove poput e-učenja, videoigara i masovne podrške (*crowdsourcinga*). Pojmovnik je izrađen na temelju vlastitoga korpusa koji se sastoji od članaka i znanstvenih radova o igrifikaciji, napisanih na hrvatskome jeziku. Definicije i nazivi također su preuzeti

iz mrežnih rječnika poput *Merriam-Webster* i *Cambridge Dictionary*. U pojmovniku je predviđena podjela naziva na opće nazive, nazive povezane s igrifikacijskim elementima i videoigrama te nazive tipova videoigara. U analizi se pokazuje kako se broj igrifikacijskih naziva povećava zbog sve veće primjene igrifikacije te razvoja videoigara te kako se u njemu nalazi mnogo anglizama za koje još ne postoje prijevodi. Zbog toga bi izrađeni pojmovnik mogao pomoći korisnicima u razumijevanju spomenutih naziva te im poslužiti za daljnja istraživanja.

Milica Mihaljević
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Croatian Linguistic Terminology – one year later

In 2020 on the round table *Terminology Challenges in the 21st Century* many aspects of the work on the project *Croatian Linguistic Terminology – Jena* were presented. The main goals of the project were: 1. to compile 1,500 entries with definitions, synonyms, antonyms, hyponyms and equivalents in English, German, French, Russian, and Swedish in the *Struna* database, 2. to collect works on linguistic terminology and present them on the *Jena* website (ihj.hr/jena/), 3. to write a monograph on Croatian linguistic terminology. The project has been financed by the Croatian Science Foundation until 24th December 2020. After that it became an internal project of the Institute of Croatian Language and Linguistics. This year the author will present the work done on the internal project (including etymology and Czech translational equivalents) and she will focus on the work on the terminology of terminology and collaboration with the Commission for Terminology of the International Committee of Slavists.

Bruno Nahod, Perina Vukša Nahod
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

O problemu prikaza interdisciplinarnih pojmova u terminološkoj bazi

Dugogodišnjim radom na obradbi strukovnog nazivlja u Struni susreli smo se s neočekivanim, no za istraživanje zanimljivim, problemom pri prikazu pojmova iz interdisciplinarnih struka. Pojmovi iz klasičnih disciplina (npr. matematike) svojim prozirnim i poznatim nazivima krajnjemu korisniku terminološke baze donose informaciju koju očekuje. Pojmovi iz interdisciplinarnih područja često imaju vrlo specifična značenja te ako krajnji korisnik nije upoznat s ustrojem baze i načelima obradbe strukovnih nazivlja, informacija koja mu je pružena često ga može zavarati. Na primjeru nazivlja forenzike i kriminalistike analizirat ćemo takve problematične terminološke jedinice i predložiti moguće rješenje toga aspekta prikaza strukovnih jezika u terminološkoj bazi.

Darija Omrčen
Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Hrvatsko kineziološko nazivlje: sadašnjost i budućnost

Od kraja 19. stoljeća do danas, osim individualnih pokušaja prikupljanja hrvatskoga kineziološkog nazivlja, ni u jednome se segmentu autohtonih temeljnih kinezioloških disciplina nije pristupilo njegovu sustavnom uređivanju i standardiziranju. Jedan je razlog, unatoč poticajima da se to učini, relativna neodlučnost predmetnih stručnjaka za takav složeni projekt. Drugi je nepostojanje suglasja među kineziolozima o pojedinim pojmovima, te posljedično i o njihovim nazivima. Neki kineziolozi promišljaju i nastoje primijeniti nazivlje koje smatraju prikladnim u svojim radovima fokusiranima na kineziološke predmete istraživanja, dok ga drugi rabe inercijom. Pojedini jezikoslovci istražuju kineziološko nazivlje i pišu o njemu, ali organizirane suradnje predmetnih stručnjaka i jezikoslovaca u projektu standardizacije hrvatskoga kineziološkog nazivlja još nema. Terminologija je jedna od osnovnih epistemoloških pretpostavki svake znanstvene discipline, pa je nakon višedesetljetnoga truda kineziologa, s pozitivnim ishodom, oko afirmacije kineziologije unutar hrvatskoga sustava znanosti došlo vrijeme za standardizaciju njezina hrvatskog nazivlja.

Helena Pavletić
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli

Funkcija termina u općem jeziku

U izlaganju se prikazuju različite funkcije termina u općem jeziku. Ona primarna kojom se označuje određeni znanstveni pojam na koji se referira u općoj komunikaciji vidljiva je u leksikografskim priručnicima, a s tim u vezi naglašavaju se problemi u leksikografskoj obradi terminoloških izraza. No u općem jeziku, primarno terminološki izrazi, često ostvaruju i ekspresivnu funkciju predočujući poznate pojmove na nov način u različitim jezičnim registrima. Manje vidljiva, ali i ne manje bitna funkcija nekih izraza koji pripadaju specijalnom području očituje se u strukturama karakterističnim prije svega za ograničenu jezičnu upotrebu, što se pokazuje na primjeru funkcioniranja religijskih leksema u okviru različitih jezičnih struktura u standardnom jeziku i vernakularu.

Vlatka Štimac Ljubas
Leksikografski zavod Miroslav Krleža

Terminologija u mrežnome izdanju Hrvatske enciklopedije Leksikografskoga zavoda

U izlaganju će se ponajprije predstaviti mrežna izdanja Leksikografskoga zavoda *Miroslav Krleža*: mrežno izdanje *Hrvatske enciklopedije*, ali i *Portal hrvatske tehničke baštine* (s *Tehničkom enciklopedijom*). Obradba termina razlikuje se u enciklopediji i rječniku, bez obzira na to je li rječnik jezični ili terminološki. Jedan je od načina pronalaska termina u enciklopedijskim mrežnim izdanjima pregledavanje po strukama i područjima. U izlaganju će

se razmotriti što se sve pronalazi pod strukama i područjima u mrežnome izdanju opće enciklopedije, kako se enciklopedijske natuknice obrađuju (iznimno kada su termini) te na koji način ta obradba koristi ostalim terminološkim bazama, portalima i rječnicima.

Dalibor Vrgoč
Hrvatsko vojno učilište *Dr. Franjo Tuđman*

Hrvatsko vojno nazivlje i NATO

U izlaganju se razmatra hrvatsko vojno nazivlje oblikovano nakon ulaska Republike Hrvatske u NATO. Zbog priljeva velikoga broja engleskih naziva koji neprilagođeni ulaze u hrvatski standardni jezik, analiziraju se postupci s pomoću kojih se ti nazivi uklapaju u hrvatski vojnoterminološki sustav. Na primjerima naziva poput *air policing*, *staff ride*, *situational awareness* i *enhanced forward presence* prikazuju se neodgovarajuća zrcaljenja engleskih leksičkih, sintaktičkih i semantičkih obrazaca te se upućuje na moguće prihvatljivije hrvatske predloženice.

Vuk-Tadija Barbarić, Kristian Lewis
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Religijsko nazivlje kao pravopisni izazov

U izlaganju će biti riječi o pravopisnim dvojbama koje su uočene tijekom ustrojavanja baze religijskoga nazivlja u sklopu projekta *Religijski pravopis*. S obzirom na to da se u različitim relevantnim izvorima navode barem dva, a rijetko i više od dva rješenja o tome kako valja pisati pojedini religijski naziv, sudionici su projekta morali odlučiti kojemu rješenju dati prednost i to valjano argumentirati. Pritom je u obzir trebalo uzimati i osobitosti vjerskoga nazivlja, odnosno u prvome redu osjetljivost korisnika na uporabu velikoga i maloga početnog slova, a zatim i na uzuse koje autori provode i u katoličkome i u islamskome nazivlju. Na malobrojnim mjestima na kojima su pravopisna pravila hrvatskoga jezika u opreci prema uporabnoj normi valjalo je razmotriti i mogućnost dopuštanja dvostrukih rješenja (npr. *Alah* i *Allah*, *Kuran* i *Kur'an*, *sudnji dan* i *Sudnji dan*).